

Efterlevande make

[Arvsrätt](#) - [Arvsordningen](#) - [Efterlevande make](#) - [Förskott på arv](#) - [Testamente](#)

Makes arvsrätt i Sverige regleras i Ärvdabalkens tredje kapitel. Denna rätt introducerades på 1920-talet och genomgick stora förändringar 1987, vilket trädde i kraft 1988. Nu ärver en efterlevande make före gemensamma barn, som måste vänta på sitt arv tills båda föräldrarna har avlidit. Målet med dessa regler är att stärka den efterlevande makens ställning.

Om ett barn inte är gemensamt för makarna (till exempel från tidigare förhållanden), kallas det **särkullbarn**. Dessa barn har rätt att få ut sitt arv direkt eller skjuta upp, **ÄB 3:9**.

När någon avlider, och var gift (eller sambo) görs först en **bodelning** enligt äktenskapsbalken (samt sambolagen). Det som blir över efter bodelningen, plus annan egendom som inte ingick i bodelningen (som enskild egendom), bildar den avlidnas kvarlåtenskap.

Efterlevande make får arvet med något som kallas **"fri förfoganderätt"**, **ÄB 3:1**. Det betyder att de kan använda egendomen som de vill, men inte bestämma över den genom testamente.

När den efterlevande maken dör, har barnen (som ingår i första arvsklassen) rätt till det som kallas "efterarv", vilket är en del av den först avlidna makens egendom. Om det inte finns några barn, går efterarvet till andra arvsklassen (föräldrar och syskon).

Om den efterlevande maken inte har några egna arvingar, skulle arvet normalt gå till Allmänna arvsfonden. Men om det finns efterarvingar till den först avlidna maken, ärver de istället allt.

Om den efterlevande maken minskar sina tillgångar väsentligt genom gåvor eller liknande handlingar, kan den först avlidna makens arvingar ha rätt till ersättning vid arvets slutliga fördelning. Om den efterlevande makens tillgångar har ökat vid dödstillfället, till exempel genom arv, gåvor, testamente eller eget arbete, har denna makens arvingar rätt till hela ökningen.

För att dela ut korrekt arv efter att den efterlevande maken har avlidit måste man vid den först avlidne maken räkna på hur stor del av den efterlevandes totala egendomsmassa som kommer ifrån den avlidna. Man måste räkna ut kvotdelar. Se exempel nedan.

Exempel med gemensamma barn

Q = kvot

Situation: Eva och Fredrik är gifta och har två gemensamma barn, Gustav och Hanna.

Fredrik dör: Fredrik avlider och efterlämnar giftorättsgods på 600 000 kr netto. Eva har giftorättsgods på 300 000 kr netto. Det finns ingen enskild egendom.

Först sker en bodelning för att se vad Eva får på grund av sin giftorätt. Det totala giftorättsgodset är 900 000 kr (600 000 + 300 000). Giftorättsandelen är hälften, det vill säga 450 000 kr.

Enligt den legala arvsordningen skulle Gustav och Hanna ha ärvt 225 000 kr vardera. Men eftersom

Eva är efterlevande make, ärver hon först och barnen får inte ut sitt arv förrän även Eva avlider.

Eva får 450 000 kr på grund av sin giftorätt och ytterligare 450 000 kr i arv. Det hon erhåller i arv efter Fredrik innehas med fri förfoganderätt. Denna andel är hälften ($450\,000/900\,000$; $Q = 1/2$). Den andra hälften erhålls med full äganderätt.

Eva tar alltså hela boet, som består av en förmögenhetsmassa.

Eva dör: Låt oss anta att kvarlåtenskapen efter Eva uppgår till 1 100 000 kr, till följd av värdestegring.

Hälften av detta, det vill säga 550 000 kr, anses härstamma från Fredrik och ska delas mellan hans arvingar, Gustav och Hanna, som får 275 000 kr vardera i arv efter sin far.

Den andra hälften, också 550 000 kr, är arvet efter Eva och delas lika mellan barnen. Gustav och Hanna får alltså ytterligare 275 000 kr vardera från sin mor.

Slutsatsen är att Gustav och Hanna får hälften var av hela kvarlåtenskapen, totalt 550 000 kr vardera. Av detta kommer hälften från deras mor och hälften från deras far.

I praktiken resulterar detta ofta i att barnen delar lika på kvarlåtenskapen, som kommer från båda föräldrarna.

Exempel med särkullbarn

Situation:

Johanna och Karl är gifta och har två gemensamma barn, Lisa och Martin. Johanna har även ett barn från ett tidigare äktenskap, Oskar.

1. Karl dör:

Karl avlider och efterlämnar giftorättsgods på 900 000 kr netto. Johanna har giftorättsgods på 450 000 kr netto. Det finns ingen enskild egendom.

Det totala giftorättsgodset är 1 350 000 kr ($900\,000 + 450\,000$). Giftorättsandelen är hälften, det vill säga 675 000 kr.

Kvarlåtenskapen efter Karl, 675 000 kr, delas bland hans tre barn. Barnen Lisa och Martin skulle ha ärvt 225 000 kr vardera enligt den legala arvsordningen. Johanna, som är efterlevande make, ärver dock först, så de gemensamma barnen får inte ut sitt arv förrän även Johanna avlider. Oskar, som är särkullbarn, har rätt att få ut sitt arv direkt, vilket också blir 225 000 kr.

Johanna får 675 000 kr på grund av sin giftorätt och 450 000 kr på grund av arv. Det hon erhåller i arv efter Karl innehas med fri förfoganderätt. Denna andel är ($450\,000/1\,125\,000$; $Q = 4/10$). Återstående del ($6/10$) som erhålls på grund av giftorätten innehas med full äganderätt.

2. Johanna dör:

Anta att kvarlåtenskapen efter Johanna uppgår till 1 125 000 kr (samma behållning som tidigare).

Den andel som kommer från Karl ($Q=4/10$ av 1 125 000) är 450 000 kr, som ska delas mellan hans

arvingar, det vill säga Lisa och Martin, som får 225 000 kr vardera i arv efter sin far.

Kvarstående del, 675 000 kr, är arvet efter Johanna och delas mellan hennes barn. Lisa och Martin får alltså 337 500 kr vardera från sin mor.

Slutsatsen blir att Lisa och Martin får 562 500 kr vardera av hela kvarlåtenskapen (225 000 + 337 500). Oskar har redan fått ut sitt arv efter Karl och har ingen del i kvarlåtenskapen efter Johanna.

Basbeloppsregel

En viktig skillnad att notera är att makes arvsrätt inte är lika starkt skyddad som bröstarvingarnas laglott. Genom testamente kan en make begränsa den andra makes arvsrätt. Det finns dock en minimiregel, "basbeloppsregeln", som säkerställer att den efterlevande maken alltid får egendom till ett värde av fyra gånger prisbasbeloppet.

Sambor har inte automatisk arvsrätt efter varandra. För att skydda varandra i händelse av dödsfall är det särskilt viktigt för sambor att upprätta testamenten. Det finns dock en "lilla basbeloppsregeln" för sambor, som säkerställer att den efterlevande sambon vid bodelningen får egendom motsvarande två prisbasbelopp. Detta är en bodelningsregel och innebär att den efterlevande sambon äger denna egendom med full äganderätt.

Jämka bodelning

Den efterlevande maken har en unik rätt att påverka hur mycket de får ut vid bodelningen efter sin makes död, enligt § 12:2 i Äktenskapsbalken (ÄktB). Denna rätt innebär att den efterlevande maken ensidigt

kan bestämma att behålla allt eller en del av sitt giftorättsgods utanför bodelningen. Detta kan vara särskilt relevant när den efterlevande maken har mer giftorättsgods än den avlidne och vill skydda sin egendom från att delas med särkullbarn eller testamentstagare till den avlidne.

Det intressanta är att denna rätt gäller även om den efterlevande maken är ensam arvinge till den avlidne, vilket betyder att bodelning egentligen inte skulle behövas. I dessa fall kan den efterlevande maken använda regeln för att påverka hur arvet fördelas efter sin egen död, vilket gynnar den efterlevande makes egna arvingar.

Exempel

Erik och Anna är gifta. Erik avlider och efterlämnar en kvarlåtenskap på 400 000 kr i giftorättsgods. Anna har giftorättsgods på 600 000 kr. Erik har ett barn från ett tidigare äktenskap, Jonas, som är särkullbarn.

Utan Jämkning:

Om det inte görs någon jämkning, skulle bodelningen normalt sett innebära att Eriks och Annas sammanlagda giftorättsgods på 1 000 000 kr (400 000 + 600 000) delas lika. Anna och Eriks arvingar (Jonas) skulle då dela på denna summa, vilket innebär att vardera sidan får 500 000 kr.

Med Jämkning:

Anna väljer att åberopa sin rätt enligt § 12:2 ÄktB och beslutar att behålla allt sitt giftorättsgods utanför bodelningen. Detta betyder att endast Eriks giftorättsgods på 400 000 kr ingår i bodelningen.

Jonas, som särkullbarn, ärver då direkt hela Eriks kvarlåtenskap på 400 000 kr. 2. Annas giftorättsgods på 600 000 kr förblir hos henne och ingår inte i bodelningen.

Resultat:

Jonas får 400 000 kr direkt som arv efter sin far. Anna behåller sin egendom på 600 000 kr

From:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/> - Juridik på gymnasiet

Permanent link:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=arvsraett:efterlevandemak&rev=1705600744>

Last update: 2024/01/18 17:59

